

MULTIPERSPEKTIVITA VO VÝUČBE DEJEPISU

Prínos využitia multiperspektívneho prístupu vo výučbe dejepisu

Multiperspektivitu v súčasnosti radíme medzi moderné trendy vo vyučovaní dejepisu. Predstavuje „proces nazerania na historické udalosti z niekoľkých perspektív.“ Vedie k rozvíjaniu kritického myslenia a aktivizovaniu žiakov.

Študenti sa naučia:

- komplexnejšie rozumieť dejinným udalostiam, ako aj hlbšie pochopiť historické vzťahy
- chápať problém subjektivity vyjadrení a nutnosť kritického prístupu k nim
- efektívne pracovať s faktami – „funkčnosť faktografie“
- tolerancii, ústretovosti či chápaniu rôznorodosti pohľadov na historický vývoj
- argumentovať, samostatne hodnotiť a utvárať si vlastné stanoviská
- historicky a kriticky myslieť

Aplikácia multiperspektívneho prístupu vo výučbe dejepisu

Multiperspektívny prístup preferujeme využívať v súvislosti s dokumentárnymi filmami. Práve tie totiž môžu poukazovať na rôzne problémy, udalosti a ľudí, s ktorými sa študenti ani nestretnú v učebniciach alebo iných učebných materiáloch, čiže už sami o sebe ponúkajú iný uhol pohľadu. Okrem toho je ich nepopierateľným prínosom audiovizuálny efekt, autenticnosť podložená archívnymi zábermi či pôsobenie na emócie.

Konkrétny príklad využitia tejto novej vyučovacej stratégie prikladáme nižšie ako ukážku vyučovacej hodiny vhodnej pre stredoškôľakov pri téme prvej svetovej vojny. Daný prístup je adekvátne použiť práve pri téme svetového konfliktu, nakoľko ide o udalosť, ktorú tvorcovia dokumentárnych snímok rozličných národností odlišne spracovali. Z toho dôvodu môžu v dokumentoch niektoré skutočnosti chýbať alebo sú zachytené iným spôsobom, záleží to od toho, kto a kedy film vytváral.

Inými vhodnými témami sú napríklad druhá svetová vojna, križiacke výpravy (z pohľadu kresťanov a moslimov) alebo proces kolonizácie a následnej dekolonizácie (z pohľadu veľmocí a ich kolónií).

Konkrétny príklad využitia multiperspektívnej analýzy dokumentárnych filmov pomocou porovnávacej tabuľky

Jedným zo spôsobov, ako pracovať s multiperspektivitou a dokumentárnymi filmami na dejepise, sú učiteľom vopred pripravené porovnávacie tabuľky, do ktorých študenti počas a po sledovaní dokumentu zaznamenávajú informácie, potom nasleduje frontálna alebo skupinová diskusia. Ide o pomôcku, ktorá môže viesť k rozoznávaniu a porozumeniu rôznych perspektív, ktoré si študenti zapisujú do tabuľky. Sú to napríklad informácie o tom, ktoré kľúčové problémy boli v jednom filme zastúpené a v druhom vynechané, prípadne boli popísané inak a pod. Dôležitým faktom je, že študenti pritom nesledujú film bez jasne zadanej úlohy, ktorú majú splniť, ale tabuľka ich núti pozorovať dianie na obrazovke. Cieľom tohto metodického postupu je analyzovať sekvencie dvoch dokumentárnych filmov so zameraním na hľadanie odlišných prístupov k vybraným udalostiam prvej svetovej vojny.

Príklad porovnávacej tabuľky založenej na zostrihaných sekvenciách dokumentárnych filmov o prvej svetovej vojne

Téma: Vypuknutie prvej svetovej vojny a boje na západnom fronte

Rakúsky film sarajevský atentát	Britský film sarajevský atentát
Rakúsky film ultimátum	Americký film ultimátum
Ruský film vstup do vojny	Nemecký film vstup do vojny
Nemecký film začiatok vojny	Rakúsky film začiatok vojny
Ruský film Marna a Tannenberg	Nemecký film Marna a Tannenberg

Pre ilustráciu si rozoberieme 5. bod – Marna a Tannenberg.

Analyzované dokumentárne filmy pre 5. bod:

GUTSCHMIDT, Carsten, FREY, Christian, VON DER HEYDE, Anette: *Weltenbrand* [Osudové dny 1. svetovej války]. 1. časť, Nemecko, 2012, min. 28:06 – 30:12, 30:16 – 31:02, 31:21 – 32:08.

Dostupné na URL

<<https://www.youtube.com/watch?v=cdDxz9QiLoY&t=2483s>>.

BLINKOV, Sergej: *Tajny pervoj mirovoj vojny* [Ruské tajomstvá prvej svetovej vojny]. 2. časť, Rusko, 2012, min. 8:06 – 9:21, 9:34 – 10:07, 12:11 – 13:25. Dostupné na URL

<<https://ulozto.sk/file/VbnH7dIWedyW/ruske-tajomstva-i-svetovej-vojny-2-3-dokum-serial-rusko-720-404-sombras-avi>>.

Úloha pre študentov na rozvíjanie multiperspektivity: cieľom bolo, aby evidovali, ako sa nemeckí a ruskí historici pozerajú na bitku pri Tannenbergu zo svojej perspektívy. Výraznejšie rozdiely sa však týkali bitky pri Marne, kde ruskí historici prezentovali názor, že Nemci vtedy Paríž nedobýli len vďaka nim, kým v nemeckom dokumente o tom nebola ani zmienka, skôr vyzdvihli rolu Angličanov pri tejto bitke.

Otázky zamerané na multiperspektivitu: Ako bola bitka pri Tannenbergu vnímaná v ruskom a v nemeckom dokumente? Aká bitka bola spomenutá v ruskom filme a v nemeckom naopak nie? Z akého dôvodu? Ako bola bitka na Marne vnímaná v ruskom a nemeckom dokumente?

Na uvedenie si multiperspektivity je teda potrebné študentov navádzať otázkami. Popritom sa im samozrejme musia po každej ukážke klásť aj otázky zamerané výlučne na faktografiu.

Otázky zamerané na faktografiu: Kedy sa odohrali obe bitky? Medzi kým sa odohrávali a na ktorých frontoch? Kto vyhral bitku pri Tannenbergu? Kto vyhral bitku pri Marne? Ako túto bitku prezývajú Francúzi a prečo? Kto sa stal nemeckým hrdinom bitky pri Tannenbergu? Aké dôsledky na ďalší priebeh vojny priniesli obe bitky?

Použitá literatúra:

BOCKOVÁ, Anna: Výučba dejepisu ako pedagogický problém. (Pohľad na funkčnosť dejepisného vzdelávania a funkčnosť faktografie). In: LETZ, Róbert, KAČÍREK, Ľuboš: *Verbum historiae I*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2008, 211 s. Dostupné na URL <https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Katedry/KH/Verbum_Historiae/Zbornik_Verbum_Historiae_I.pdf>.

HUDECOVÁ, Dagmar: *Jak modernizovat výuku dějepisu. Výchovné a vzdělávací strategie v dějepisném vyučování*. Praha : ALBRA, 2007, 92 s.

STRADLING, Robert: *Multiperspektíva v dejepisnom vzdelávaní. Príručka pre učiteľov*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2007, 56 s.

STRADLING, Robert: *Vyučovanie európskej histórie dvadsiateho storočia*. Bratislava : Metodické centrum mesta Bratislavy, 2002, 217 s. Dostupné na URL <<https://rm.coe.int/168049423b>>.